

האי חלא דשיברא דארמאה – חומץ של גוי העשוי משכר, אסור
בהנאה, הואיל דמערבי ביה – שהם מערבים בשכר דורדיא –
שמרים דין נסך כדי להחמיצו, והשמרים אסורים אותו.
אמר רב אשי, ומאיצר שרי – אם רואה ישראל שהגוי מוציא את
החומץ מכלי שבו עשוי החומץ לעמוד ימים רבים, מותר לו
להשתמש בו, מפני שאין מערבים שמרים באוצר, בין דאם מערבי
ביה – שכאשר מערבים שמרים בחומץ ומשהים אותו, מפרא כרי –
מסריח החומץ ומתקלקל.

שנינו במשנה (בבבא): וחרס דרדיני של גוי אסור בהנאה.
מבאר הגמרא: מאי – מה הוא? 'הרדיני', אמר רב יהודה, אמר
שמואל, זה חרס של הרדינים קיפר, שהיה רגיל לטול עמו כאשר
היה יוצא בגיסות, ועל שמו הוא נקרא חרס הרדיני. בי אהא
[כשבא] רב דימי אמר – פירש ענינו של חרס זה, קרקע בתולה
היתה, והיינו קרקע שלא עבדה – שלא נטעה ולא זרעה אדם
מעולם, ולכן כח ההצמחה שבה חזק, עבדה – עשה בה כל העבודות
הנצרכות לגידול, ונטעה בגפנים, ומתוך שגדלו בקרקע בתולה
הוציאה את כל כחה בענבים אלו והיין שנעשה מהם היה חזק ביותר,
ורמי ליה לחמרא בגולפי חור – הטיל יין זה לתוך כלי חרס חדשים
שעדיין לא בלעו שום משקה, ומיצי להו לחמריהו – ומצצו הכלים
את היין ונבלע בדפנותיהם כספוג הבולע לתוכו משקה, ומתפרו להו
בחסי – ושברו את הכלים לחרסים קטנים, ודרו בהרדיהו – ונשאו
חרסים אלו עמם, וכל היכא דמטו – ולכל מקום שהגיעו והיו חפצים
לשתות יין, תרו להו – היו משרים את הכלים במים והיה היין הבלוע
יוצא לתוך המים ושתו – וכך שתו יין מווג.

הגמרא מדברת בשבח היין שיצא מחרסים הללו: אמר רבי יהושע
בן לוי, וראשו שלנו – ויין משובח שיש לנו, מעלתו בפשישי שלחן,
כלומר, לאחר ששרה חרסים אלו במים והחליפם פעם ופעמים וחזר
והשרה אותם פעם שלישית, עדיין היו המים השלישיים משובחים
בין ראשון שלנו.

הגמרא דנה האם מותר להשתמש בחרס הרדיני לצרכים אחרים:
איכא להו – הסתפקו בני הישיבה, מהו לסמוך בהן פרעי המטה
– האם מותר להשעין על חרסים אלו את רגלי המיטה, כדי שלא
תגוד, או שהדבר אסור כיון שחרסים אלו אסורים בהנאה.

מבאר הגמרא את הספק: ישראל הוציא בקיומו של יין נסך, אך
לא כדי ליהנות ממנו כדרכו אלא ליהנות ממנו על ידי דבר אחר,
וכגון בנידון זה שרוצה בקיומו של היין נסך הספוג בחרס בשביל
לסמוך בחרס את כרעי המטה, האם שרי – מותר לעשות כן, או
אסור.

הגמרא פושטת את הספק: תא שמע, שכבר דנו אמוראים ראשונים
בשאלה זו, דרבי אלעזר ורבי יוחנן נחלקו בזה, חד מהם אסר, וחד
מהם שרי – התיר. (מסימת הגמרא, והלכתא כמאן דאסר –
והלכה כדברי האוסר).

הגמרא מביאה ברייתא שמסוף דבריה יש קושיא על האמורא
שהתיר: מיתבי, שנינו בברייתא, דרדינין – כלים בינוניים של
משקה. והרוקבאות – כלים של משקה עשויים מעור מבושל
וקשה, של עובדי בוכבים – שמלאו בהם הגוים יין, ובלעו הכלים
לתוכם מהיין האסור, ועתה יין של ישראל כגוס בהן – ניתן בתוכם
לקיום, יין זה אסור בשתייה, מפני שהיין האסור של הגוי נפלט
מדפנות הכלים ונותן טעם ביין של היתר ואוסרו, ומותר בהנאה –
מאחר שהיין אינו 'בעין' ואין כאן ממשות של איסור לא החמירו
חכמים שיאסור בהנאה, ודיו שאסור בשתייה.

הברייתא מביאה דעה החולקת: העיד שמעון בן גודא לפני בנו של
רבן גמליאל, על רבן גמליאל ששתה ממנו בעבו – ששתה מיין של
ישראל שהיה כנוס בכלים של גוי ולא חשש לפליטת האיסור, משום
שסבר שכלים אלו אינם עשויים לקיום, ואינם בולעים מהיין הנתון
בהם, הוסיף בן גודא ואמר, ולא הודו לו – לא הסכימו החכמים

למעשהו של רבן גמליאל, כיון שהם סוברים שאף כלים אלו בולעים.
עוד שנינו בברייתא זו: נודות – כלי יין העשויים מעור רך של עובדי
בוכבים, רבן שמעון בן גמליאל אמר משום רבי יהושע בן
קפחאי, אסור לעשות מהן שתייה (אוכפין) לחמור, מפני
שהנודות ספוגים ביין של גוי האסור בהנאה.

מדקדקת הגמרא מברייתא זו: והא הך – והלא כאן, באוקף,
דיוצה בקיומו של היין האסור, ולא בשביל לשתותו אלא על ידי
דבר אחר, שצריך לאוקף, וקתני – והברייתא שונה דאסור לעשות
מהן שתייה, וקשה על החכם שהתיר לסמוך כרעי המטה בחרס
הרדיני.

דוחה הגמרא ומקשה על השואל: ולישמעיה – ולשיתך שהתנא
אסר לעשות מהנודות שתייה משום שגם קיומן על ידי דבר אחר
אסור, אם כן גם קנקנים – כלי חרס של עובדי בוכבים ליתסרו
למיוזן – יאסרו לקנותם, מאי שנא – מה נשתנו נודות שאסר התנא
אף לעשות מהן שתייה, ומאי שנא קנקנים שלא נאסרו לקנותם,
אלא ודאי אין טעם האיסור בנודות מחמת שהוא רוצה בקיומן על
ידי דבר אחר.

הגמרא מבאר את דבר אחר מדוע אסרה הברייתא את הנודות: אלא
אמר רבא, הטעם שאסרו את הנודות הוא משום גזירה שמה יפקע
נודו של ישראל, ויפלו לאוקף שנעשה מהנודות שקנה מהגוי
ויתפרנו ישראל על גבי נודו, ונמצא שהיין של גוי נותן טעם ביין
של ישראל ואוסרו, וישראל כלל אינו מרגיש בכך.

הגמרא מקשה על השיטה האוסרת: ולמאן דאמר שאף רוצה
בקיומו על ידי דבר אחר אסור, וזה הטעם שאסרו לסמוך כרעי
המיטה בחרס הרדיני, מאי שנא קנקנים של גוים דשרי – שהתירו
לקנותם, והרי ישראל רוצה בקיומן, וכיצד התירום. מתרצת
הגמרא: אמר לה האוסר, הך, בקנקנים, ליתיה לאיסוריה בעיניה
– האיסור בלוע ואינו 'בעין', אבל הך, בחרס הרדיני, איתיה
לאיסוריה בעיניה – האיסור קיים 'בעין', לפי שהחרס ספוג בהרבה
יין והרי הוא נחשב כגופו של יין ממש ולפיכך גם קיומו על ידי דבר
אחר אסור.

הגמרא עוברת לדון בעדותו של בן גודא, ומקשה סתירה בין
הברייתות: שנינו בברייתא לעיל שהעיד שמעון בן גודא על רבן
גמליאל ששתה מכלים אלו, ולא הודו לו. מקשה הגמרא, ורמינהי
– יש סתירה בין ברייתא זו לברייתא אחרת, שכן שנינו בה, יין חבא
ברוקבאות של עובדי בוכבים, אסור בשתייה ומותר בהנאה. העיד
שמעון בן גודא לפני בנו של רבן גמליאל, על רבן גמליאל ששתה
ממנו בעבו, והודו לו, וזה סותר למה שנאמר בברייתא הקודמת 'לא
הודו לו'. מתרצת הגמרא: מאי לא הודו לו? דקאמר הך – מה
כוונת הברייתא הראשונה שלא הודו לו, היינו כל פייענו – שאר
החכמים שהיו שם, אבל בנו של רבן גמליאל אכן הודו ליה – קיבל
את דבריו, וזו כוונת הברייתא השניה שאמרה ש'הודו לו', והיינו
שבנו הודו לו. תירוצו נוסף: איבעית אימא, שמעון בן גודא, לחוד,
ושמעון בן גודא, לחוד – שני אנשים הם, בן גודא אמר שלא הודו
לרבן גמליאל וכן גודע אמר שהודו לו.

שנינו במשנה (בבבא): אלו אסורין ואיסורן איסור הנאה וכו', ועודות
לבוני.

הגמרא מביאה ברייתא המבאר הלכה זו: תנו רבנן, איזהו עור
לבוש שהנאתו אסורה, כל שקרוע בגדי חלב, וקדור – חתוך כמין
ארוכה שהוא עגולה, שכן היה דרך עבודת בוכבים, מוליך את השור
בעודו בחיים לפני העבודה זרה ועושה בו נקב עגול כנגד לבו, ומוציא
את הלב ומקטירו לפני העבודה זרה. ודווקא אם יש עליו – על עור
זה במקום הנקב קורט דם – גלד (המצוי בעור שנעשה בו פצע),
אסור העור בהנאה, שאז בידוע שמחיים נקרע ובודאי שלצורך
תקרובת עבודה זרה נעשה.

עבודה זרה דף לב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכג

ולכן כל זמן שלא הקריבו בפועל, מותר הבשר בהנאה.
 שנינו במשנה: וְהִיזָא – בשר היוצא מבית עבודת כוכבים, אָסוּר בהנאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּזִכְחֵי מִתִּים.
 שואלת הגמרא: מָאי מְעָמָא שבשר היוצא נחשב כתקרובת עבודה זרה ואסור בהנאה. משיבה הגמרא: אִי אִפְשָׁר לְהִיבָא תְּקִירֹבֶת עֲבֹדֶת בּוֹכְבִים – כיון שהכניסוה לפני העבודה זרה מן הסתם כבר הקריבוה, ולכן נאסר היוצא כדין תקרובת עבודה זרה, האסורה בהנאה.
 הגמרא מבררת מיהו הסובר דין זה. מבררת הגמרא: משנתינו הסוברת שתקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה, מִנִּי – כדעת מי היא שנויה. משיבה הגמרא: כדעת רבי יהודה בן בתירא היא, דְּתִנָּא בברייתא, רבי יהודה בן בתירא אומר, מִנִּין לְתִקְרֹבֶת עֲבֹדֶת בּוֹכְבִים שֶׁמִּטְמֵא בְּאֵהָל, שְׁנֵאמַר (תהלים קו כח) וַיִּצְמְדוּ לְכַעַל פְּעוֹר וַיֵּאָכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים, הקיש הכתוב תקרובת עבודה זרה לזבחי מיתם, ויש לדרוש, מִה מֵת – כמו שהמת מִטְמֵא בְּאֵהָל, אֵף תְּקִירֹבֶת עֲבֹדֶת בּוֹכְבִים מִטְמֵא בְּאֵהָל, ומכאן יש ללמוד גם שכשם שהמת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה.
 שנינו במשנה: גִּיִּים הַהוּלָכִין לְתִרְפוֹת – לעיר שיש בה עבודה זרה כדי לעובדה, מזמן שיצאו ללכת לשם אֲסוּרִין – אסור לישראל לִשְׂאֵת וּלְתֵת – (לסחור) עִמָּהֶם, שכיון שהליכתם היא לשם עבודה זרה, חל עליהם הדין ששנינו בתחילת המסכת (ב), 'לפני אידיהן של עובדי כוכבים וכו', אסור לשאת ולתת עמהם.
 הגמרא מבארת פרטי דין זה: אָמַר שְׁמוּאֵל, עוֹבֵד בּוֹכְבִים הַהוּלָךְ לְתִרְפוֹת, בְּהִלְכָּה – אם הוא בדרך הליכתו לשם, אָסוּר לשאת ולתת עמו, שיש לחשוש דְּאִזִּיל וּמוֹדִי קָמִי עֲבֹדֶת בּוֹכְבִים – שמא בהגיעו לשם יודה לעבודה זרה שלו על משא ומתן זה, ועובר הישראל על מה שנאמר (שמות כג יג) וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְגו' לא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ. אבל בְּחֻזְרָה – כשהוא חוזר ממקום התרפות מוֹתֵר לשאת ולתת עמו, שכן מָאי דְּהוּהָ הוּהָ – מה שהיה היה, כלומר, משעה שעזב את מקום התרפות שוב אין נותן לבו עליה, ואין לחשוש שיחזור לשם להודות.
 אבל יִשְׁרָאֵל הַהוּלָךְ לְתִרְפוֹת, לעבוד עבודה זרה, הדין הוא להיפך, בְּהִלְכָּה – כשהוא בדרך הליכתו ועדיין לא הגיע לשם, מוֹתֵר לשאת ולתת עמו, כיון שתולים להיתר ואומרים דְּלָמָּא הָדָר בֵּית וְלֹא אִזִּיל – שמא יעשה תשובה ויחזור בו ולא ילך לעבוד לתרפות. בְּחֻזְרָה – אבל אם הוא בדרך חזרה לאחר שעבד לה, אָסוּר לשאת ולתת עמו, בִּיּוֹן

אבל אם אין עָלָיו קוֹרְטָם דָּם במקום הנקב, מוֹתֵר העור בהנאה, שכיון שדרך עבודתם היא לנקוב את העור מחיים, וכמו שנתבאר לעיל, אם אין עליו קורט דם בידוע שלאחר שנשחט והופשט נעשה הנקב, שלא לצורך עבודה זרה.
 מוסיפה הגמרא: אָמַר רב הונא, לֹא שָׁנוּ דִּין זֶה, שאם אין עליו קורט דם מותר, אֲלֵא שְׁלֵא מִלְּחוּ – שלא נמלח העור לאחר שנשחט, אֲכָל מִלְּחוּ לאחר שנשחט, אף אם לא נראה עליו קורט דם אָסוּר העור בהנאה, אִמָּא מִלְּחוּ הַעֲבָדֵת – שאנו אומרים, שמא היה עליו קורט דם, והמלח העבירו.
 עוד שנינו במשנה (כט) בענין העור הלבוב: רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אומר, רק בְּזִמְן שֶׁהִקְרַע שֵׁל – הנקב של העור הלבוב עָגוּל, אָסוּר העור בהנאה, אבל אם היה מְשוּפָּה – מוארך ו-צר וארוך, מוֹתֵר, שלא היו עושים לעבודה זרה אלא עגול. אָמַר רב יוסף, אָמַר רב יהודה, אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלְכָה בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שדווקא קרע עגול אסור, ולא בענין אחר.
 הגמרא מבררת האם יש מי שחולק על רבן שמעון בן גמליאל: אָמַר לִיה אַבְיִי לרב יוסף, מדברין שאמרת הִלְכָה כרבן שמעון בן גמליאל, מְכַלְל דְּפִלְגִי – האם יש לדייק מכך שחכמים חולקים על רבן שמעון בן גמליאל ואוסרים גם אם לא היה הקרע שבעור עגול, או שדבריו הם תוספת וביאור לדברי חכמים ואין כאן מחלוקת.
 אָמַר לִיה רב יוסף לאבבי, מָאי נִפְקָא לָךְ מִיָּה – איזה דין תלוי בשאלתך, הרי בין אם חכמים חולקים עליו ובין אם אינם חולקים עליו, הלכה כמותו. אָמַר לִיה אבבי לרב יוסף, שהיה רבו, בלשון תמיחה, גְּמָרָא גְּמוּר – גמרא זו שאתה מלמדנו לומר שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל וְמוֹרְתָא תְּהָא – וכי כומר ושיר בעלמא תהיה, ואם חכמים אינם חולקים בדבר, לאיזה צורך יש לומר שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל.
 הגמרא ממשיכה בביאור דברי המשנה (כט): בְּשָׁר הַנִּנְכָּס – (העומד להכנס) לבית עֲבֹדֶת בּוֹכְבִים על מנת להקריבו שם, מוֹתֵר בהנאה, אם נזרה הישראל ליטלו מיד עם כניסתו קודם שהקריבו הגוי.
 מבררת הגמרא: מָאן תִּנָּא – כדברי מי סובר התנא שמותר את הבשר בהנאה אף ששחטו גוי. מבארת הגמרא: אָמַר רבי תימא בר אבא, אָמַר רבי יוחנן, דְּלֹא בְּרַבִּי אֶלְעָזָר – תנא זה חולק על דברי רבי אלעזר, דְּאִי בְּרַבִּי אֶלְעָזָר – שאילו לדברי רבי אלעזר, הָאָמַר במסכת חולין (תכ) קָתַם מְחַשְׁבֶּת עוֹבֵד בּוֹכְבִים השוחט בהמה היא לְעֲבֹדֶת בּוֹכְבִים – לעבוד בכך את העבודה זרה שלו, וממילא גם קודם שנכנס הבשר לעבודת כוכבים דינו כתקרובת האסורה בהנאה, ואילו התנא שהביאנו חולק וסובר שאין מחשבתו לעבודת כוכבים,

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום ראשון עמ' ב

הגמרא מביאה אופן נוסף שאין לחשוש בו משום יין נסך: אָמַר רבי אישאל, שְׁנֵינוּ בברייתא, יוֹן מְבוּשָׁל שֶׁל עוֹבֵדֵי בּוֹכְבִים, שְׁהִיהָ מְתַחֲלָתָא יוֹן רְגִיל, שאינו מבושל, אָסוּר בהנאה.
 מקשה הגמרא: מִשּׁוּם דְּאִיבְשִׁיל פִּקְעֵי לִיה אִיסוּרָא – וכי היינו סבורים שהבישול מפקיע את האיסור שהיה עליו קודם לכן. מתרצת הגמרא: אָמַר רב אשי, הָא אִתָּא לְאִשְׁמוּעִינָן – דבר זה באה הברייתא להשמיענו, שרק אם בהיותו יין רגיל היה ברשות הגוי, אסור, אבל יוֹן מְבוּשָׁל שֶׁלֵּנוּ – שהתבשל בעודו אצל ישראל, ומופקד בִּיד עוֹבֵדֵי בּוֹכְבִים, אִין צְרִיךְ חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, אלא די בחותם אחד, שהרי אין בו כל חשש, אִי מִשּׁוּם אִינְסוּכִי – אם תחשוש שהגוי נסכו לעבודה זרה שלו, הרי לֹא מְנַסְכִּי – אין הגויים מנסכים יין מבושל. וְאִי מִשּׁוּם

נאסר לעולם.
 מתרצת הגמרא: אָמַר רב אשי, הָא אִתָּא לְאִשְׁמוּעִינָן – דבר זה בא התנא להשמיענו, שדווקא חומץ שהיה ברשות הגוי מתחילה, בהיותו יין, אסור, אבל חוֹמֵץ שֶׁלֵּנוּ – של ישראל, ורוצה להפקידו בִּיד עוֹבֵדֵי בּוֹכְבִים, אִין צְרִיךְ להפקידו בשמירת חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, אלא די בחותם אחד, והיינו כיון שאין למה לחשוש בחומץ זה, אִי מִשּׁוּם אִינְסוּכִי – אם תחשוש שהגוי ניסכו לעבודה זרה, הרי לֹא מְנַסְכִּי – אין מנסכים חומץ לעבודה זרה, וְאִי מִשּׁוּם אִיחְלוּפִי – ואם תחשוש שהגוי החליף את החומץ של הישראל בחומץ שלו, שהיה גרוע יותר, וכיון שהיה אצלנו בהיותו יין הרי הוא אסור, בִּיּוֹן דְּאִיבָא חוֹתֵם – כיון שיש חותם על פתח החבית, לֹא מְרָה וּמְזִיף – אינו טורח לשבור את החותם ולזייף חותם חדש בשביל תועלת מועטה זו, שישג חומץ יותר טוב.